

17.06.2016

Червнева загальноакадемічна акція протесту: підсумки

15 червня 2016 р. в Києві відбулася чергова (вже друга впродовж поточного року) загальноакадемічна акція протесту, учасниками якої стали вчені Національної академії наук України та всіх п'яти національних галузевих академій наук – Національної академії медичних наук України, Національної академії аграрних наук України, Національної академії педагогічних наук України, Національної академії правових наук України та Національної академії мистецтв України ([Національна академія наук України](http://www.naukar.gov.ua/)).

Рішення про проведення цього заходу було ухвалено президією Центрального комітету профспілки працівників НАН України 2 червня 2016 р. і зумовлене катастрофічним недофінансуванням вітчизняної наукової сфери, яке цьогоріч сягнуло критичного рівня і поставило, таким чином, під загрозу як існування галузі, так і перспективи інноваційного розвитку економіки всієї держави, а також ігноруванням керівництвом держави вимог, із якими вчені виходили на пікетування Верховної Ради України 19 квітня 2016 р. (докладніше про підсумки цієї акції: <http://g.ua/NYqJ>). До вимог, які вчені висунули до урядовців і парламентаріїв під час другої акції протесту – пікетування будівлі Кабінету Міністрів України – щодо збільшення базового фінансування діяльності установ Національної академії наук і національних галузевих академій наук шляхом внесення відповідних змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» (а точніше – щодо ухвалення законопроекту № 4477, який і містить відповідні положення) і щодо виконання статей 36 і 48 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», якими передбачено поступове збільшення до 1 січня 2020 р. посадових окладів науковим працівникам та загальних обсягів базового фінансування наукової сфери до рівня 1,7 % ВВП відповідно при підготовці проекту Закону України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» (докладно про це – в інформаційному повідомленні профспілки працівників НАН України: <http://g.ua/NFpC>) – додалася також вимога про проведення зустрічі представників наукової громади з Прем'єр-міністром України В. Гройсманом, обіцяної Головою Верховної Ради України А. Парубієм у квітні цього року. Про все це ще раз нагадав учасникам загальноакадемічної акції протесту голова профспілки працівників НАН України кандидат філософських наук А. Широков у своєму виступі, яким було розпочато пікетування будівлі Уряду.

На продовження акції слово було надано членові Президії НАН України, академіку-секретареві Відділення, біохімії, фізіології і молекулярної біології,

фізіології і молекулярної біології НАН України, директорові Інституту біохімії імені О. В. Палладіна НАН України академіку С. Комісаренку, який наголосив, що тільки розвиток науки, який ґрунтується на високому рівні освіти, може збагатити країну. Про це свідчить історія держав (наприклад, Данії, Нідерландів, Швеції, Південної Кореї), які не володіли значним ресурсним потенціалом, але завдяки зорієнтованості на інноваційну промисловість стали економічно успішними. Розвиток науки потребує великих фінансових інвестицій, серед яких важливу роль мають відігравати й бюджетні кошти. Проте обсягів базового фінансування вітчизняної науки вкрай недостатньо, що унеможлиблює і розвиток, і реформування галузі. Як зауважив академік, можновладці переважно ігнорують вимоги наукової громади, однак остання має й далі обстоювати свої права на гідне ставлення суспільства та керівництва держави.

Член Президії Національної академії педагогічних наук (НАПН) України, академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України доктор педагогічних наук, професор Н. Ничкало наголосила, що державна політика у сфері науки й освіти, по суті, реалізується в такий спосіб, що виключає ці галузі з числа пріоритетних, про що й свідчить рівень їх базового фінансування. Протестувальниця порівняла обсяги такого фінансування в Україні та Європі: якщо на забезпечення діяльності 13-ти структурних підрозділів НАПН України з бюджету виділено 98 млн. грн., то один із німецьких наукових інститутів, що займається дослідженням питань професійної освіти, отримує від федерального уряду близько 40 млн. євро. За словами Н. Ничкало, ситуація, яка змушує вчених раз-у-раз привертати увагу влади до своїх проблем, є принизливою. Українські урядовці мають зрозуміти, що без науки й освіти країна не має майбутнього, не зможе вивести свою економіку із кризового стану і не досягне успіху в реалізації євроінтеграційних прагнень, – підсумувала дослідниця.

Завідувач відділення радіаційної психоневрології Інституту клінічної радіології Національного наукового центру радіаційної медицини НАМН України доктор медичних наук, професор К. Логановський з жалем констатував, що престиж наукової діяльності в Україні дуже впав, а науковці дедалі частіше змушені збиратися з таких сумних приводів, як недофінансування та спричинене ним зубожіння. Він закликав уряд переглянути свою позицію з даного питання, аби Україна була цивілізованою сучасною державою, а не деградувала до рівня варварства й дикості (за типологією стадій розвитку суспільства, запропонованою американським антропологом Л. Морганом).

Представниця Одеської регіональної організації профспілки НАН України Л. Деркач нагадала, що за обсягами фінансування науки Україна перебуває на одному рівні з країнами другого, а то й третього світу. Через це наукові установи не мають можливості оновлювати свою матеріально-технічну базу, яку експлуатують подекуди по кількадесять років, на закупівлю необхідних матеріалів (наприклад реактивів) для здійснення досліджень, а вчені змушені витратити власні заощадження на участь у міжнародних наукових конференціях. Наостанок вчена наголосила, що, реалізуючи державну політику в галузі науки й освіти, влада має дотримуватися чинного законодавства.

Керівник профспілкової організації Інституту геронтології імені Д. Ф. Чеботарьова НАМН України доктор медичних наук Н. Прокопенко розповіла про труднощі, з якими нині стикається її установа, що, зокрема, у зв'язку зі скороченням обсягів державного фінансового забезпечення віднедавна працює три дні на тиждень, продовжуючи виконувати ті самі обсяги робіт, та має велику суму кредиторської заборгованості. За таких умов у науці залишаються лише одиниці-ентузіасти. Вчена підкреслила, що на даний час ідеться про загрозу цілковитого знищення всієї галузі.

Директор Інституту географії НАН України академік Л. Руденко у своєму виступі зазначив, що вітчизняні вчені принижені можновладцями до такої міри, коли вже уривається терпець. Тоді як влада, навпаки, мала би захищати й усіляко сприяти впровадженню наукових здобутків. Академік поінформував учасників пікету, що, наприклад, наукові установи Відділення наук про Землю НАН України спільно з Державною службою з геології та надр України виявили близько 20 тис. родовищ корисних копалин, багато з яких мають промислове значення. Проте ці досягнення, на жаль, не цікавлять державу.

Директор Інституту української мови НАН України доктор філологічних наук П. Гриценко наголосив, що саме вчені мають формулювати стратегію розвитку наукової сфери та виступати головними експертами з усіх питань, що її стосуються, зокрема, визначати необхідні обсяги базового фінансування.

Старший науковий співробітник Інституту технічної механіки НАН України кандидат технічних наук М. Соболевська зауважила, що вихід учених на протестну акцію є доволі красномовним фактом, який свідчить про те, що загроза вітчизняній науці є цілком реальною. Адже фінансових, матеріальних і людських ресурсів бракує вже навіть не на розвиток галузі, а на збереження наявних здобутків. Дослідниця висловила сподівання на те, що урядовці не тільки почують думку вчених, а й виконуватимуть їх вимоги.

Поспілкуватися з протестувальниками прийшли й народні депутати, які запевнили, що усвідомлюють суспільну вагу науки, підтримують побудови в Україні економіки знань, вважають еміграцію дослідників вироком для держави, тому займаються підготовкою та просуванням у парламенті законопроектів, спрямованих на захист цієї галузі. З іншого боку, наголосили вони, без підтримки наукової громади, яка обстоюватиме свої законні вимоги, парламентарії не зможуть домогтися ухвалення потрібних нормативно-правових актів.

Старший науковий співробітник Інституту гематології та трансфузіології НАМН України, керівник первинної профспілкової організації цього інституту кандидат медичних наук Г. Мироненко підкреслила, що оптимізація мережі українських наукових установ, передбачена Законом України «Про Державний бюджет України на 2016 рік», насправді звелася до скорочення кадрів – за умов, коли науковій сфері і так дуже бракує висококваліфікованих спеціалістів, особливо співробітників середнього віку. Інша проблема, яка потребує вирішення, – залучення молоді до наукової діяльності. Наразі багато вчених працюють лише завдяки своєму альтруїзмові, відданості справі та навіть певному фанатизмові, проте людські ресурси теж мають межу, підкреслила вчена.

Директор Інституту гідромеханіки НАН України академік В. Грінченко зазначив, що доки в передових країнах світу завдяки впровадженню новітніх технологій спостерігається бурхливий прогрес національних економік, наша держава, за його словами, «відправила професора в чергу за субсидією». А отже, проблема полягає не так у тому, що наших учених не нагороджують Нобелівською премією, як у тому, що, за найпесимістичнішими сценаріями, невдовзі в Україні може взагалі не залишитися людей, які розуміють, про що, наприклад, пишуть журнали «Science» і «Nature». Тому вчені вимагають від Уряду вироблення чіткої стратегії розвитку наукової сфери.

Директор Інституту економіко-правових досліджень НАН України доктор юридичних наук А. Устименко у своєму виступі висловив жаль із приводу того, що вчені вже вкотре змушені нагадувати урядовцям прості й очевидні речі на кшталт тверджень про те, що наука є рушієм прогресу і без неї наша країна деградуватиме й остаточно перетвориться на сировинний придаток, який не виробляє високотехнологічної продукції зі значною доданою вартістю.

За словами старшого наукового співробітника Інституту історії України НАН України кандидат історичних наук А. Блануци, вченим соромно за український недержавницький уряд, який не усвідомлює того, що наука та її здобутки не можуть бути дешевими.

Директор Інституту прикладних проблем механіки і математики імені Я. С. Підстригача НАН України член-кореспондент НАН України Р. Кушнір привернув увагу до процесів руйнації вітчизняних наукових шкіл, невпинне посилення відтоку кадрів із галузі, внаслідок чого вчені збагачують або світову науку, емігруючи з країни, або приватний сектор, влаштовуючись на роботу в ІТ-компанії. Тоді як на їх підготовку було витрачені кошти з державного бюджету.

Старший науковий співробітник Інституту фізики НАН України кандидат фізико-математичних наук А. Сененко наголосив, що наука належить до життєво важливих для країни галузей, а гроші науковцям потрібні в тому числі на проведення реформ і збереження національного інтелектуального потенціалу, аби Україна не регресувала до рівня країн третього світу.

Старший науковий співробітник Інституту надтвердих матеріалів імені В. М. Бакуля НАН України О. Куцай навів три основні завдання, які мали б бути пріоритетними у справі розвитку вітчизняної науки: надання всебічної підтримки аспірантам; дотримання світових наукових стандартів; закупівля новітнього обладнання для здійснення досліджень.

Доки виступали згадані промовці, делегація представників наукової громади на чолі з першим віце-президентом НАН України академіком А. Наумовцем зустрілася з віце-прем'єр-міністром України В. Кириленком і міністром освіти і науки України Л. Гриневич. Як повідомив по завершенні зустрічі голова профспілки працівників НАН України А. Широков, урядовці продемонстрували цілковите розуміння критичності стану вітчизняної науки та запевнили, що захищатимуть право науковців на гідну оплату праці та відповідні умови роботи. В. Кириленко вніс пропозицію – щодо організації та проведення круглого столу з питань розвитку наукової сфери – за участі науковців і урядовців та під головуванням Прем'єр-міністра України В. Гройсмана, який за посадою – відповідно до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» є також Головою Національної ради з питань розвитку науки і технологій. Урядовці також пообіцяли, що працюватимуть над пошуком додаткових бюджетних надходжень – для спрямування їх на фінансування наукової сфери. А. Широков наголосив, що вчені чекатимуть на зустріч із Прем'єр-міністром України, а профспілка працівників НАН України оперативно інформуватиме наукову громаду про те, як просувається процесі вирішення проблем галузі.

Слід зазначити, що того ж дня, 15 червня 2016 р., мовчазний мітинг на підтримку загальноакадемічної акції протесту провели у центрі Львова вчені установ Західного наукового центру НАН України та МОН України.

Більше про загальноакадемічну акцію протесту дізнавайтеся з інформаційних повідомлень українських ЗМІ:

<http://podrobnosti.ua/2114212-naukovts-vimagajut-vd-kabmnu-zblshennja-fnansuvannja.html> (телеканал «Інтер»);

<http://intvua.com/news/politics/1466001936-naukovtsi-vimagayut-u-kmu-ne-znishchuvati-galuz-video-.html> (Інтернет-телепортал INTV);

<https://www.youtube.com/watch?v=DFMoYSOEubM> (Телеканал «ГАММА»);

<https://www.youtube.com/watch?v=cZSVsa-bdP8> (Телеканал ТРК «Україна»);

<https://www.youtube.com/watch?v=eXy8lyVpwV8> (Телеканал «112 Україна»);

<https://www.youtube.com/watch?v=hFQuO4jMOqw> (Телеканал «112

Україна»)

https://www.youtube.com/watch?v=Hh1gpm_2Juc&index=32&list=PLK9RsUMF8sN6_303pG0QLbDBBdytvWJtD (телеканал «NewsOne»);

<https://www.youtube.com/watch?v=dU6HBoXEk-E> (телеканал «Еспресо ТВ»);

<http://hromadskeradio.org/programs/rankova-hvylya/621-milyon-gryven-zavelyki-groshi-dlya-finansuvannya-ukrayinskoyi-nauky> (інтерв'ю голови профспілки НАН України кандидата політичних наук А. Широкова «Громадському радіо»);

<http://schedule.nrcu.gov.ua/grid/channel/period/item-listen-popup.html?periodItemID=1291202> (коментар голови профспілки НАН України кандидата політичних наук А. Широкова й старшого наукового співробітника Інституту фізики НАН України кандидата фізико-математичних наук А. Сененка радіостанції «Промінь»);

<http://hromadske.ua/posts/finansuvannia-ukrainskoi-nauky-vpalo-do-016-vid-vvp-naukovets> (коментар старшого наукового співробітника Інституту фізики НАН України кандидата фізико-математичних наук А. Сененка «Громадському телебаченню»);

<https://www.youtube.com/watch?v=2HXH21eGho> (телеканал «ZIK» про мовчазний пікет у Львові);

<http://day.kyiv.ua/uk/article/den-ukrayiny/nauka-ne-u-fokusi> (газета «День»);

<http://www.golos.com.ua/news/34104> (газета «Голос України»);

<http://www.golos.com.ua/article/271009> (газета «Голос України»).

Докладна хронологія акції – у відеозаписі за посиланням:

<https://www.youtube.com/watch?v=iNOTUkJTziE&feature=youtu.be>